

جشنواره پژوهشی علامه شعرانی از آغاز تا کنون / اول مرداد؛ آغاز فراخوان جشنواره دوم

1395-4-30

یکی از مؤلفه‌های جدی «طلبه امروزی» مسئله پژوهش و فعالیت‌های علمی پژوهشی است، بر این اساس معاونت پژوهش حوزه علمیه تهران چند سالی است با برگزاری جشنواره‌های علامه حلی (ره) و علامه شعرانی (ره) اقدامات مؤثری را برای ارتقاء جایگاه پژوهش در بین طلاب و اساتید و بیان اهمیت آن در نظام آموزشی حوزه‌ها به ثمر رسانده است.

اول مرداد ماه امسال نیز فرآیند ثبت‌نام و ارسال اثر به دومین جشنواره پژوهشی علامه شعرانی (ره) آغاز می‌شود و اساتید و فضلاء حوزه، 3 ماه فرصت دارند که با مراجعه به سامانه معاونت پژوهش حوزه علمیه استان تهران، در جشنواره ثبت‌نام کرده و اثر خود را ارسال کنند

برای اطلاع از کم و کیف جشنواره علامه شعرانی (ره)، خبرنگار خبرگزاری «حوزه» در تهران با دکتر حسین زحمتکش زنجانی، دبیر علمی دومین جشنواره علامه شعرانی و سردبیر فصلنامه علمی-تخصصی محفل، به گفتگو پرداخته که حاصل آن در ادامه می‌آید.

* چه ضرورت‌هایی منجر به برگزاری جشنواره علامه شعرانی (ره) شد؟

جشنواره علامه شعرانی (ره) از ابتدا با برپند پژوهشی، آغاز به کار کرد و ما هم مدام تأکید داشتیم که عنوان جشنواره به طور کامل ذکر شود، یعنی «جشنواره پژوهشی علامه شعرانی». تا پیش از برگزاری این جشنواره، حوزه علمیه تنها یک جشنواره داشت که فقط مختص به طلاب بود، آن هم طلاب زیر 31 سال. منظورم جشنواره علامه حلی (ره) است.

جشنواره علامه حلی چند سالی است برگزار شده و امسال هشتمین دوره آن برگزار می‌شود، انصافاً در جهت شناسایی و معرفی پژوهشگران برتر حوزه علمیه از میان طلاب سراسر کشور، خدمات شایسته‌ای را در این سال‌ها انجام داده است. با این حال از چندین خلاء نمی‌توان غفلت ورزید، که به یکی دو مورد آن اشاره می‌کنم:

نخست آن که در حوزه علمیه نمی‌توان از اساتیدی که عمدتاً بالای 31 سال سن دارند، غافل شد.

دوم این که پس تکلیف «طلاب» بالای 31 سال چه می‌شود؟ این گروه در چه معرکه‌ای باید آثار علمی خود را عرضه کنند؟ اساتید و طلاب، سال‌ها رنج تحصیل علم و دانش‌اندوزی را به جان می‌خرند و زمانی که فصل برداشت ثمره علمی آن‌هاست، بسیاری از آن‌ها به حال خود رها می‌شوند. شاید بهتر بود جشنواره علامه حلی از اول، تمامی اصناف و گروه‌های سنی را در نظر می‌گرفت تا این خلاء احساس نشود. در چنین شرایطی بود که بنده در سال 92 با پیشنهاد جشنواره پژوهشی علامه شعرانی به معاون پژوهش وقت حوزه تهران، حجت‌الاسلام سماوات، سعی داشتم این خلاء پر شود.

طرح جشنواره ابتدا توسط مدیر سابق حوزه علمیه تهران، آیت‌الله خسروشاهی تأیید و چند وقت بعد هم شورای حوزه استان با ریاست استاد رشاد، آن را تصویب کرد و قرار شد نخستین دوره آن از سال 93 اجرایی شود که البته چون اولین دوره بود، تا سال 94 هم طول کشید.

در اردیبهشت ماه 94 بود که آئین اختتامیه نخستین دوره اول جشنواره علامه شعرانی با سخنرانی آیت‌الله العظمی نوری همدانی و حجت‌الاسلام والمسلمین قرائتی برگزار گردید. در این مراسم، مسئولین حوزه علمیه تهران، مدیران و معاونان مدارس و اساتید و فضلاء حوزه علمیه تهران حضور داشتند.

مهم‌ترین شاخصه جشنواره علامه شعرانی، اختصاص آن به اساتید و فضلاء حوزه علمیه تهران است. احساس می‌شد که این پتانسیل در تهران، ناشناخته مانده است، با همین ملاحظه بود که به سمت برگزاری جشنواره‌ای با محوریت حوزه تهران رفتیم. اساساً نامگذاری جشنواره هم به جشنواره علامه شعرانی، با همین ملاحظه انجام شد.

علامه شعرانی، از حکمای سرشناس حوزه تهران بود که در علوم عقلی و نقلی، جامعیت علمی داشت. بسیاری از حکما و علمای پس از عصر او، شاگرد او بودند. او در حوزه درس خود، هم فقیه و اصولی پرورش داد و هم حکیم و عارف. این نکته را گفتم که بگویم انتخاب

نام علامه شعرانی برای جشنواره، آگاهانه بود.

* چه شرایطی را جهت برگزاری جشنواره علامه شعرانی (ره) در استان تهران لازم می‌دانید؟

جشنواره امسال نسبت به دوره اول، تغییرات چشمگیری پیدا کرده است، البته این تغییرات به لحاظ وسعت پهنه جشنواره در ظاهر و ساختار و همچنین افزایش مخاطبین و درگیر کردن خیل بیشتری از پژوهشگران حوزوی در جشنواره، تغییراتی رو به جلوست که به‌طور خاص، نشان‌دهنده پیشرفت جشنواره است.

در این دوره از جشنواره، غیر از اساتید، طلاب بالای 31 سال که از نظر وضعیت تحصیلی، پایه نه و بالاتر هستند و همچنین کادر مدارس علمیه اعم از مدیران و معاونان می‌توانند شرکت کنند.

البته جشنواره، به نام اساتید حوزه علمیه تهران برگزار می‌شود، اما سعی شده زمینه‌ای فراهم شود تا طلاب بالای 31 سال نیز که امکان حضور در جشنواره علامه حلی را ندارند، با شرایط خاصی بتوانند در جشنواره علامه شعرانی شرکت کنند. در ضمن ما از کادر مدارس هم غافل نبودیم و تلاش کردیم امکان حضور آن‌ها را نیز در جشنواره فراهم کنیم، تا روحیه علمی در آن‌ها از بین نرود.

غیر از این مسئله، قالب آثار نیز نسبت به دوره گذشته، با تنوع و تعدد روبه‌رو شده است. در سال گذشته، جشنواره تنها به مقاله اختصاص داشت و به‌رغم این که چندین کتاب و پایان‌نامه نیز برای ما ارسال شد، ولی ما از پذیرش آن‌ها معذور بودیم و تنها مقالات را می‌پذیرفیم. این مسئله به رویکرد پژوهش‌محور ما برمی‌گشت.

سال گذشته سعی داشتیم فقط آثار فاخر پژوهشی را بپذیریم و بیشتر از آن که کمیت برای مهم بود، کیفیت اهمیت داشت، به همین خاطر اجماع بر این قرار گرفت که فقط مقاله پذیرفته شود. اما امسال با توجه به شناخته شدن جشنواره و درخواست‌های متعدد مبنی بر پذیرش سایر قالب‌ها، شش قالب دیگر نیز به جشنواره اضافه شود.

* ابتکار جدید در جشنواره علامه شعرانی

البته اضافه شدن کتاب و پایان‌نامه، چندان جای تعجب نداشت، چون در جشنواره‌های دیگر هم این قالب‌ها وجود دارد. اما ابتکار جشنواره علامه شعرانی در چهار قالب دیگر است؛ یعنی "تقریر"، "متن درسی"، "طرح‌نامه" و "ایده پژوهشی".

شما کمتر جشنواره را می‌توانید ببابید که این قالب‌ها را هم داشته باشد. از این جهت، دومین دوره جشنواره علامه شعرانی، با شور و هیجان خاصی برگزار خواهد شد و طراوت و تازگی، بر چهره آن آشکار است.

این مطلب را هم توضیح دهم که به منظور سهولت کار پژوهشگران برای ارسال اثر در قالب‌های طرح‌نامه و ایده پژوهشی، گروه علمی جشنواره، فرم‌هایی را از پیش آماده کرده و در سایت معاونت پژوهش قرار داده است، بنابراین لازم است کسانی که قصد دارند در این دو قالب، اثر به جشنواره اثر ارسال کنند، با مراجعه به سایت، فرم‌های مربوط به این دو قالب را دریافت کرده و فرم تکمیل شده را برای جشنواره ارسال نمایند.

* شرایط عمومی شرکت در جشنواره

برخی دیگر از شرایط عمومی جشنواره را مختصراً توضیح می‌دهم. اول این که هر فرد حداکثر می‌تواند در مجموع، پنج اثر به جشنواره ارسال کند. ارسال مجدد آثاری که در دوره‌های قبل شرکت کرده و پذیرفته نشده‌اند، به شرط این که نویسنده حداقل 60% در ظاهر و محتوای اثر، تغییر ایجاد کند، تنها برای یک بار بلامانع است.

نکته دیگر این که ارسال آثار مشترک، به شرط آن که حداقل یکی از نویسندگان، شرایط حضور در جشنواره را داشته باشد، اشکال ندارد. البته در این صورت، چنانچه اثر، به عنوان اثر برتر معرفی شود، امتیاز اثر، به فرد یا افرادی تعلق می‌گیرد که دارای شرایط حضور در جشنواره باشند.

در مورد نحوه ارسال اثر هم باید بگویم که در این دوره از جشنواره، ارسال آثار صرفاً به صورت ارسال فایل اثر و همراه با ثبت‌نام اینترنتی در سامانه معاونت پژوهش، امکان‌پذیر است. البته ممکن است برخی با این روش، مشکل داشته باشند. در صورتی که امکان تایپ و ارسال اینترنتی فایل اثر برای فرد وجود ندارد، می‌تواند اثر خود را به صورت خوش‌خط و خوانا نوشته و آن را حضوراً و یا با پست سفارشی به دبیرخانه جشنواره تحویل دهد.

فراخوان آثار از چه زمانی آغاز می شود؟

فرآیند ثبت نام و ارسال اثر به دومین جشنواره پژوهشی علامه شعرانی، از اول مرداد آغاز می شود و اساتید و فضلا، 3 ماه فرصت دارند که با مراجعه به سامانه معاونت پژوهش حوزه علمیه استان تهران، در جشنواره ثبت نام کرده و اثر خود را ارسال کنند. البته قبلاً قرار بود فرآیند ثبت نام از اول خرداد آغاز شود که به دلیل ارتقای سامانه و بروزرسانی آن، این کار دو ماه به تعویق افتاد. با این حال، ارزیابی آثار همزمان با ارسال اثر توسط شرکت کنندگان آغاز و تا پایان آبان ماه نیز این فرآیند طی می شود و مطابق با آنچه پیش از این وعده داده شده است، مراسم اختتامیه و تجلیل از برگزیدگان در هفته پژوهش یعنی دهه سوم آذر ماه برگزار خواهد شد.

وضعیت دومین دوره جشنواره علامه شعرانی (ره) را از جهت ارتقاء سطح پژوهشی و سایر موارد نسبت به دوره گذشته چگونه ارزیابی می کنید؟

هنوز هیچ اثری دریافت نکرده ایم که بخواهیم در مورد وضعیت جشنواره و مقایسه آن با دوره پیشین، اظهار نظر کنیم. ولی پیش بینی ما این است که این دوره جشنواره قطعاً بهتر از دوره قبل خواهد بود. به هر حال حوزه علمیه تهران، جشنواره علامه شعرانی را شناخته است. به خصوص آن که مراسم دوره گذشته، با حضور مرجعیت معظم برگزار شد و ایشان هم در مورد مقام علمی علامه شعرانی، چند جمله ای سخن گفتند. آن طور که بنده شخصاً در طول این یک سال پس از برگزاری دوره اول، با چند تن از اساتید صحبت داشتم و آن ها آثار خودشان را به من عرضه می کردند، متوجه شدم که در این دوره، جشنواره پویا و بانشاطی خواهیم داشت. من مطمئنم که جشنواره امسال، هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی، نسبت به دوره قبل، پیشرفت خوبی خواهد داشت.

* ارزیابی آثار ارسالی به جشنواره به چه صورت انجام می گیرد؟ آیا همه آثار با معیار واحد سنجیده می شوند؟

ارزیابی آثار ارسالی، همزمان با ارسال آثار توسط پژوهشگران آغاز خواهد شد. هیئت داوران جشنواره، ترکیبی از اساتید فاضل، پژوهشگر و صاحب قلم است که هر کدام در رشته ای خاص، تخصص دارند. برای این که در ارزیابی آثار، عدالت را رعایت کنیم، برنامه ما این است که هر یک از داوران، اثری را که در آن تخصص دارند، ارزیابی کند. این کار، موجب پایین آمدن درصد خطای جشنواره تا حداقل ممکن می شود.

برای هر یک از قالب های هفت گانه جشنواره، فرم های جداگانه ای طراحی شده است، و هر اثر در هر قالبی که تنظیم شده و برای جشنواره ارسال شود، با فرم مربوط به خود، ارزیابی خواهد شد.

تمامی آثار در دو مرحله اجمالی و تفصیلی، به طور مساوی، مورد ارزیابی قرار می گیرند. البته برای هر یک از مراحل ارزیابی اجمالی و تفصیلی هم فرم های جداگانه ای طراحی شده است. آثار در مرحله ارزیابی تفصیلی، در دو مدل صوری و محتوایی، ارزیابی می شوند که هر یک، فرم های مخصوص به خود را دارد. منظور از ارزیابی صوری، ارزیابی اثر به لحاظ ادبیات و آراستگی زبان و نیز رعایت ساختار ظاهری اثر است و مراد از ارزیابی محتوایی، ارزیابی اثر از نظر محتوا، تحلیل و نظریه پردازی است.

ارزیابی ویژه هم در دستور کار هیئت جشنواره داوران قرار دارد؟

برخی از قالب ها به لحاظ شرایط ویژه ای که دارند، به طور ویژه ارزیابی می شوند. مثلاً "تقریر" و "متن درسی"، بر اساس فرم های ویژه، مورد ارزیابی صوری قرار می گیرند و به لحاظ محتوایی، همچون سایر قالب ها ارزیابی می شوند. طرح نامه و ایده پژوهشی هم در مدل ارزیابی صوری، به لحاظ تنظیم صحیح فرم و وضوح در بیان ایده، مورد ارزیابی قرار گرفته و در مدل ارزیابی محتوایی، همچون سایر قالب ها، ارزیابی می شوند.

آثار در مدل صوری، توسط یک ارزیاب و در مدل محتوایی، توسط دو ارزیاب، مورد ارزیابی قرار می گیرند، و نمره نهایی، مجموع نمرات ارزیابی های تفصیلی صوری و تفصیلی محتوایی خواهد بود.

در صورتی که اثر به داوری فرستاده شود، نمره داوری نیز پس از حذف یکی از ارزیابی های تفصیلی محتوایی، یعنی ارزیابی ای که نمره پائین تر را به اثر داده است، به نمرات پیشین اضافه می شود. هر اثر بعد از کسب حداقل نمره 70 در ارزیابی اجمالی، وارد مرحله ارزیابی تفصیلی می شود. در این مرحله، اثر ابتدا جهت ارزیابی محتوایی به دو ارزیاب فرستاده می شود و پس از اخذ حداقل نمره 70 در هر دو ارزیابی، مورد ارزیابی صوری قرار می گیرد.

تنها آثاری که در ارزیابی صوری، حداقل نمره 70 را کسب کنند، وارد فرآیند برگزیدگی می شوند. چنانچه فاصله نمرات در دو ارزیابی محتوایی، بالاتر از 10 باشد، اثر جهت داوری به داور ارسال شده و نمره آن، جایگزین پائین ترین نمره دو ارزیابی محتوایی می شود.

* چه تعداد از مقالات به عنوان آثار برتر و شایسته تقدیر انتخاب خواهند شد؟

در این دوره از جشنواره، علاوه بر آثار برگزیده و شایسته تقدیر، آثار شایسته تحسین را نیز معرفی خواهیم کرد. روال به این صورت است که آثاری که در مجموع نمرات ارزیابی تفصیلی صوری و دو ارزیابی تفصیلی محتوایی و یا داوری، بین 90 تا 100 امتیاز را کسب نمایند، به عنوان «برگزیده»، آثاری که در مجموع نمرات، بین 85 تا 99/89 امتیاز را به دست آورند، به عنوان «شایسته تقدیر»، و آثاری که در مجموع نمرات، بین 80 تا 99/84 امتیاز را کسب کنند، به عنوان «شایسته تحسین» معرفی می‌شوند. البته میزان این امتیازات، با تصمیم شورای سیاست‌گذاری جشنواره، قابل تغییر است.

آثار برتر در هر یک قالب‌های هفت‌گانه، به طور جداگانه مورد ارزیابی علمی قرار گرفته و معرفی می‌شوند و از هر فرد، تنها یک اثر به عنوان اثر برتر اعم از برگزیده، شایسته تقدیر و یا شایسته تحسین معرفی می‌شود. چنانچه از فردی دو اثر یا بیشتر، حائز امتیاز برتر شود، اثری که بیشترین امتیاز را کسب کرده است، به عنوان اثر منتخب معرفی می‌گردد. در این صورت، به ازای هر اثر وی که حائز امتیاز برتر شده است، بر اساس امتیازی که کسب کرده، به مجموع امتیاز اثر معرفی شده، اضافه می‌شود. نمودار دقیق این افزایش امتیاز، در آئین‌نامه جشنواره آمده است.

* تجلیل از سه شخصیت فرهیخته

در هر دوره از جشنواره، علاوه بر معرفی آثار برتر، از اثری که بیشترین امتیاز را در میان تمامی آثار، در ارزیابی صوری کسب نموده است، تحت عنوان «قلم برتر» تجلیل می‌شود. همچنین قرار است هر سال در حاشیه جشنواره، از سه شخصیت فرهیخته حوزه علمیه استان تهران که سمت مسئولیت، مدیریت و معاونت پژوهش مدرسه علمیه خود را دارند، تجلیل شود. شاخص اصلی در انتخاب سه فرد مذکور، تلاش شایسته آن‌ها جهت ارتقای علمی و پژوهشی اساتید و طلاب در سال جاری است که با دیده‌بانی دقیق و بررسی فعالیت‌ها و رویکردهای پژوهشی مسئولین، مدیران و معاونان پژوهش مدارس علمیه، و تشکیل و تکمیل پرونده ارزیابی سوابق برای هر یک از آن‌ها، انتخاب می‌شوند.

* به نظر شما شاخصه‌های یک پژوهشگر موفق چیست؟

پژوهش از دیرباز در رگ و خون جهان اسلام، ریشه دوانده است. تمامی علمای ما در تمام علوم، محقق بودند. در تاریخ علم اسلام، از بسیاری از علما با عنوان محقق یاد می‌شود؛ مانند محقق حلی، محقق طوسی و... بنابراین نمی‌توانیم بگوییم پژوهش در دوران معاصر، باب شده است، تنها این‌که شیوه آن و به اصطلاح علمی‌تر، سبک آن تغییر یافته است. سبک پژوهش در گذشته به نحوی بود، و اکنون به نحوی دیگر است. نگارش و عرضه این همه اثر فاخر در جهان اسلام، به‌خصوص به زبان‌های عربی و فارسی، که تک‌تک جملات آن‌ها نیاز به بحث و بررسی و تفسیر دارد، نشان‌دهنده از جدی گرفتن پژوهش توسط علماست.

به نظر بنده، پژوهش، ذکاوت می‌آورد و علاوه بر آن، به محقق، جامعیت علمی، به‌روز بودن و دغدغه‌مندی عطا می‌کند. فاکتورهایی که هر کدام از آن‌ها می‌تواند در فرآیند تولید مسائل علمی، به کمک پژوهشگر بیاید. پژوهشگر موفق، کسی است که به قول برخی از اساتید، چشم مسئله‌یاب دارد.

به متن جامعه علمی با دقت و وسواس می‌نگرد و از درون، مسائل مورد نیاز را بیرون می‌کشد. پس از این، پژوهشگر یا خودش به حل‌اجی و غور در مسائل می‌پردازد و آن‌ها را حل و فصل می‌کند، یا آن‌که متواضعانه با طرح پرسش‌های بنیادین، آن‌ها را در اختیار دیگران قرار می‌دهد. پرواز در آسمان علم، حرفه و هنر پژوهشگر است؛ پروازی که سمت و سوی مشخص دارد و اصلاً بی‌هدف نیست.

هنر اصلی پژوهشگر، در مرحله عرضه اثر پژوهشی، خود را نشان می‌دهد. در این مرحله، پژوهشگری موفق است که با زبان روز و زبان جامعه آشنا باشد و در انتقال پیام خود، دچار تردید، نسیان و ابهام در کلام نشود. این عوارض می‌تواند جامعه را دچار بدفهمی کند؛ دردی که امروز متأسفانه بسیاری از افراد به آن مبتلا هستند و در این مورد نمی‌توان از سهم مخرب برخی از اهالی علم و قلم، غافل شد. در عرصه پژوهش، هرگز نباید از جایگاه بی‌بدیل حوزه علمیه غافل شویم.

حوزه علمیه به عنوان متولی دیانت و مذهب، در پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات، وظیفه سنگینی بر دوش دارد که این وظیفه جز با پژوهش، به انجام نمی‌رسد. یک پژوهشگر حوزوی اولاً باید خوب درس بخواند و دوشا دوش اساتید و علما، از تنگناها و پیچ و خم مسائل علمی عبور کند. مسائل و اقتضائات جامعه خویش و حتی جامعه جهانی را به‌خوبی دریابد و تلاش کند از هیچ مسئله‌ای، به‌راحتی عبور نکند. وظیفه خود را جدی بگیرد. لازم است پژوهشگران حوزوی برای انتقال بهتر مفاهیم به مخاطبان، در قلم و زبان رشد کنند. لکنت در قلم و زبان، همان‌طور که گفتیم، یا موجب بدفهمی مخاطب می‌شود و یا آن‌که اصلاً مفهومی را منتقل نمی‌کند.

اساساً جشنواره علامه شعرانی آمده است تا به اندازه توان خود، این فرهنگ را در حوزه علمیه نهادینه کند. همان‌طور که گفتم حوزه با پژوهش بیگانه نیست. پژوهش در رگ و خون حوزه، جریان دارد. اگر غیر از این بود تشیع هرگز نمی‌توانست در هم‌آوردی با مکاتب دیگر، به توفیقی دست یابد. این روزها می‌بینیم که به پاس تلاش علمی علما و اندیشمندان، و به تعبیر دقیق‌تر، مجاهدت‌های علمی آن‌ها، ما در محافل علمی، صاحب کرسی‌های متعدد علمی هستیم و می‌توانیم با دنیای علم گفتگو کنیم. سخن آخر این که جشنواره به همیاری و هم‌نفسی اساتید و فضیلابی حوزه علمیه تهران نیاز دارد. من از همین‌جا از همه کسانی که در متن حوزه هستند، می‌خواهم که برای توفیق جشنواره در این مسیر پُر فراز و نشیب، ما را از دعای خیر خودشان محروم نکنند.

گفتگو: مهدی زارعی

[لینک خبر در سایت خبرگزاری حوزه](#)